

ПРАВОВА ОСВІТА

УДК 34.03:37(045)

Л. А. Остапенко,
кандидат юридичних наук, доцент

В. А. Рудик,
кандидат юридичних наук, доцент

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ АКАДЕМІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Чернігівський національний технологічний університет
вул. Шевченка, 95, 14035, Чернігів, Україна
E-mails: L66ostapenko@gmail.com, victoria09051981@ukr.net

Мета: у статті досліджуються питання змісту академічної відповідальності, як засобу забезпечення академічної доброчесності та її місця в загальній системі юридичної відповідальності. **Методи дослідження:** сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання – термінологічний, логічний, семантичний, нормативний, функціональний, порівняльно-правовий та системно-структурний. **Результати:** сформульовано визначення поняття академічна відповідальність, визначено основні критерії розмежування її від інших видів юридичної відповідальності, визначаються напрямки подальшого розвитку вітчизняного законодавства в сфері регулювання академічної доброчесності та академічної відповідальності. **Обговорення:** пропонується внести зміни до чинного законодавства щодо нормативного закріплення поняття «академічна відповідальність», чіткої регламентації видів та мір державного примусу за порушення відповідних норм.

Ключові слова: академічна доброчесність; академічна відповідальність; юридична відповідальність, плагіат, дисциплінарна відповідальність, цивільно-правова відповідальність.

Постановка проблеми та її актуальність. Сфера вищої освіти знаходиться в процесі постійного розвитку і реформування ще з кінця минулого століття. Особлива увага державного регулювання даної галузі приділяється у зв'язку з виникненням великої кількості нових вимог до організації української освіти, а саме: необхідність створення, визнаної на міжнародному рівні, національної освітньої бази, викликає потребу у формуванні такої системи освіти, яка буде розвиватися на новому, більш досконалому рівні, підвищить роль освіти в житті кожного громадянина, сприятиме розвитку академічної свободи та доброчесності в освітньому середовищі.

Останнє є одним з основних принципів, яким держава керується у формуванні і реалізації

своїєї політики в сфері вищої освіти і водночас наріжним каменем.

Вища освіта повинна бути вільною, має забезпечувати плюралізм поглядів, думок і переконань. В іншому випадку стає неможливим виховувати справжню незалежну і вільну особистість. Метою надання академічних свобод є створення сприятливих умов для педагогічної та наукової творчості. Однак плюралізм і свобода у вищій освіті не повинна сприйматися як вседозволеність та поштовх до вчинення дій, які забороняються законом. Хоча це явище останні роки ми досить часто спостерігаємо. Наріжною проблемою, що спровокована академічною свободою стала нечесність у академічному середовищі. Це явище масово поширюється на різних рівнях освіти та серед різних суб'єктів освітньо-

го процесу не лише в Україні, але і міжнародній освітній спільноті. Плагіат, таємна змова, фальсифікація, фабрикація, реплікація, обман, списування – і це ще не повний перелік порушень академічних норм.

Варто відмітити, що до недавнього часу здебільшого в законодавстві України були відсутні норми, що встановлюють спеціальну відповідальність саме за невиконання законодавства про освіту або іншими словами за невиконання чи порушення академічних норм. Ця обставина ускладнювала запобігання і ліквідацію академічних порушень, перешкоджала ефективному здійсненню державних функцій з контролю та нагляду у сфері освіти.

Проблему академічної доброчесності у 2017 році вітчизняні законотворці намагаються вирішити, закріпивши поняття, принципи її забезпечення та запровадивши інститут академічної відповідальності в Законі України «Про освіту». Це стало поштовхом для активізації роботи в цьому напрямку, однак академічна спільнота зіштовхнулася із значною кількістю запитань щодо застосування нових положень Закону та впровадження інституту академічної відповідальності на практиці.

Аналіз досліджень і публікацій. Ступінь наукового дослідження проблеми академічної відповідальності на сьогодні є досить низьким, зважаючи на нещодавнє запровадження цього інституту в законодавчу практику. Окрім елементи цього інституту звичайно були предметом наукових досліджень та дискусій як серед вітчизняних, так і серед зарубіжних науковців. Зокрема, питання щодо поняття та механізмів забезпечення академічної доброчесності були предметом досліджень науковців різних галузей знань (соціології, психології, економіки, педагогіки, юриспруденції тощо), які об'єдналися в когорту фахівців в галузі освіти та досліджували різні аспекти цього явища. Досить глибоко в юридичній науці досліджуються також питання плагіату, академічного плагіату, його проявам та юридичним наслідкам застосування у науці та навчальному процесі. Натомість питання академічної відповідальності, що тісно пов'язане як і з поняттям академічна доброчесність, так і з поняттям плагіату, залишаються поза науковим

дослідженням правниками. Лише поодинокі наукові публікації сьогодні з'являються з оглядом поняття академічної відповідальності [1; 2] та критичним аналізом положень ст. 42 Закону України «Про освіту» стосовно її застосування [3].

Метою даної статті є визначення поняття академічної відповідальності та її місця в загальній системі юридичної відповідальності, зважаючи на актуальність питання академічної доброчесності та застосування академічної відповідальності, а також враховуючи нульовий рівень наукового дослідження питання правового регулювання цих категорій у вітчизняній науці.

Виклад основного матеріалу. Доктрина права достатньо багато уваги приділяє питанню юридичної відповідальності щодо висвітлення її поняття, характеристики видів. Відомі теоретики права намагаються у визначенні юридичної відповідальності показати свій власний підхід до її розуміння.

Окрім науковці висловлюють позицію, що юридична відповідальність - це обов'язок особи потерпати певні позбавлення державно-владного характеру, передбачені законом, за вчинення правопорушення [4, с. 689; 5, с. 240]. Інші, визначають юридичну відповідальність як виконання обов'язку на підставі державного або прирівнюваного до нього суспільного примусу [6, с. 85].

Не вдаючись у глибоку дискусію про поняття юридичної відповідальності, необхідно виділити дві протилежні точки зору на ретроспективну юридичну відповідальність, бо різниця між ними надто істотна, і вона впливає на розуміння її сутності. Більшість вчених [7; 8] сходяться на тому, що юридична відповідальність завжди тягне для правопорушника певні обмеження майнового або немайнового характеру. Таке розуміння юридичної відповідальності спонукає учасників правових відносин до належного поведінки.

Згідно іншої позиції в якості відповідальності розуміється виконання суб'єктом правовідносин певних юридичних обов'язків, які здійснюються в силу державного примусу [9, с. 30]. Однак, розуміння відповідальності

виключно як виконання в тому ж обсязі юридичних обов'язків під примусом держави, які не виконувались раніше добровільно, призводить до безкарності. У цьому розумінні юридична відповідальність, по суті, прирівнюється до міри захисту прав потерпілої сторони.

Більш усталеним є підхід, відповідно до якого негативну юридичну відповідальність розглядають як відповідну реакцію суспільства і держави щодо особи, яка вчинила протиправне діяння, в формі застосування до нього заходів державного примусу.

Отже, формуючи узагальнене уявлення про юридичну відповідальність та її природу можемо відмітити, що академічна відповідальність – це по-перше, правова категорія пов'язана з правопорушником, по-друге, передбачає негативні наслідки для правопорушника; по-третє, негативні наслідки можуть бути застосовані за протиправну поведінку.

Юридична відповідальність - не дивлячись на свою усталеність в теорії права є досить мінливою і динамічною правовою категорією, оскільки змінюються її ідеологічні засади, цілі, завдання, функції та принципи, посилюються галузеві елементи, виникають нові її види.

Наукові концепції юридичної відповідальності за правопорушення у теорії права різноманітні, водночас вони доповнюють і розвивають один одного. Залежно від галузевої структури права розрізняють такі види юридичної відповідальності: конституційну, матеріальну, дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову, кримінальну. Можливість настання конкретного виду юридичної відповідальності обумовлена підставами і принципами, цілями і функціями, наслідками. Підставами, які роблять юридичну відповідальність можливою є: наявність складу правопорушення (фактична підстава) та наявність норми права, що прямо передбачає склад правопорушення (нормативна підстава).

У ст. 42 Закону України «Про освіту» (далі – Закон) закріплено поняття академічної доброчесності, визначається коло суб'єктів, на які розповсюджується ця норма, характер діянь, які свідчать про її дотримання та підстави, які свідчать про порушення академічної доброчесності,

а також декларується академічна відповідальність за недотримання (порушення) академічної доброчесності.

Важливою вимогою досконалого законодавства України є єдність використання юридичної термінології не лише в межах окремого закону, але й у всій галузі. Відповідно до правил законодавчої техніки під час підготовки нових законів та інших нормативно-правових актів використовується спеціальна термінологія, яка застосовується у відповідній сфері. При цьому доцільно давати тлумачення або розкривати зміст маловідомих юридичних, технічних та інших спеціальних термінів та понять.

Термінологія, яка використовується у галузевому законодавстві не повинна відрізнятися від термінології, яка є у Конституції України, конституційних та інших законах, оскільки це може призвести до суперечностей у системі законодавства, хибного уявлення первинного задуму законотворця, втрати цільового призначення того чи іншого правила.

Поняття «академічна відповідальність» є абсолютним новим у понятійно-термінологічному апараті, тому з метою усунення суперечностей, некоректної інтерпретації закону, упередження довільного застосування норм уточнення змісту цього поняття у контексті з поняттям «юридична відповідальність» або дефініціювання є необхідним визначити його правову (юридичну) природу.

Проблема визначення правової природи академічної відповідальності є наріжним каменем з точки зору нормативного закріплення, механізму реалізації та правозастосування, оскільки вона є багатоаспектною: як особливий вид соціальної відповідальності; як різновид юридичної відповідальності; як різновид державного примусу. Це свідчить про те, що у галузевій юриспруденції поняття правової природи набуває комплексного характеру. Уявляється, що в залежності від виду юридичної діяльності об'єктами визначення правової природи можуть бути норми права (юридичні конструкції), галузі права, окремі сфери дії законодавства, нормативно-правові акти, різноманітні правовідносини та суспільні відносини.

Визначення правової природи поняття «академічна відповідальність» є необхідним для розуміння змісту цього правового явища, визначення його місця та значення у системі правового регулювання. Правова природа форм юридичної відповідальності, як самостійних явищ об'єктивної дійсності, наділені набором суттєвих характеристик, які дозволяють відокремити їх один від одного, не дивлячись на формальну схожість між собою. Іншими словами, за допомогою правової природи можна більш глибоко пізнати змістовно-сутнісні елементи юридичного явища.

Законом України «Про освіту» регулюються суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти. Отже, правовідносини, які регулюються Законом України «Про освіту» за об'єктом відносяться до конституційного права, за групою суспільних відносин – стосуються соціальної сфери. Конституційна відповідальність може наступати за порушення Конституції, водночас не будь-яка відповідальність за її порушення є конституційною. Порушення конституційних норм може потягти кримінальну, дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність в залежності від характеру правопорушення, статусу його суб'єкта та процедури застосування.

Статтею 42 Закону передбачена академічна відповідальність за порушення академічної доброчесності. Підставою настання академічної відповідальності є сукупність наступних обставин: 1. Факт вчинення правопорушення. У ч. 4 ст. 42 Закону закріплено вичерпний перелік діянь, які визнаються порушенням академічної доброчесності (фактична підстава). 2. У залежності від суб'єктів правопорушень ч.ч. 5, 6 ст. 42 Закону визначені санкції (види академічної відповідальності) за порушення академічної доброчесності. 3. Наявність правозастосовного акта – рішення компетентного органу, яким покладається академічна відповідальність, визна-

чаються вид та міра державного впливу (процесуальна підстава).

Безумовно, академічна відповідальність, як і всі види юридичної відповідальності, повинна здійснюватись у суворій відповідності з офіційно передбаченою процедурою. Водночас, слід звернути увагу на той факт, що коло суб'єктів, які можуть зазнати примусових заходів впливу у разі порушення академічної доброчесності є різним (педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники та здобувачі освіти), отже міри та заходи відповідальність повинні відрізнятися.

Уявляється, що для розуміння правової природи поняття «академічна відповідальність» необхідно звернутися до самого припису норми права – диспозиції. Потреба у визначенні юридичної сутності правової норми з'являється у випадку неточного (неповного, у деяких випадках помилкового або надмірного) опису у законодавстві обставин реального життя, у разі настання якого діє конкретне правило поведінки, іншими словами, коли правотворчий орган достатньо конкретно формулює гіпотезу норми права. Ця проблема лежить у сфері юридичної техніки та (або) лексичного значення слів, які використовуються у гіпотезі норми права. Отже, законодавчі (нормативні) акти за своїм змістом та (або) по формі повинні відповідати критеріям формальної визначеності, точності, ясності, однозначності та узгодженням у системі чинного правового регулювання.

Варто відмітити, що ст. 42 Закону України «Про освіту» є яскравим прикладом неузгодженості, неточності та прогальності у формулюванні як ключових понять, так визначенні механізмів їх застосування на практиці. Такі обставини справи не дають можливість чітко визначити і природу нового виду юридичної відповідальності визначеної законом – академічної. Оскільки до положення ст. 42 більше виникає запитань, ніж ми можемо отримати з її змісту відповідей.

Якщо ми розглядаємо академічну відповідальність як окремий вид юридичної відповідальності - це вимагає чіткого розуміння суб'єктів академічної відповідальності, об'єкта та предмета правопорушення, та яка міра стяг-

нення (покарання) може бути застосована до правопорушника.

Відповідно до Закону суб'єктами академічної відповідальності є учасники освітнього процесу (здобувачі освіти та педагогічні / науково-педагогічні працівники). Щодо здобувачів освіти за порушення норм освітнього законодавства юридична відповідальність застосована бути не може, окрім академічної, оскільки такі норми відсутні у правовому полі.

Більшість іноземних освітніх установ практикують нульову толерантність до академічної недобросовісності, зокрема плагіату. У будь-якій науковій роботі абсолютно не допускається будь-які некоректні запозичення. При цьому передбачається застосування більш жорстких стягнень дисциплінарного характеру, що включають в себе зниження кількості балів, повторне прослуховування курсів, відрахування, тимчасове відсторонення від навчання у конкретному університеті на певну кількість років [10; 11]. Як бачимо, з огляду на зарубіжну практику, виникає схожість видів стягнень, які застосовуються до недобросовісного студента.

Академічна відповідальність за своє суттю досить подібна до дисциплінарної відповідальності. Однак, оскільки щодо здобувачів освіти окрім академічної відповідальності законом не передбачено застосування жодного іншого виду відповідальності, проблем у правозастосуванні в цьому аспекті не повинно виникати. Водночас не можемо це стверджувати у ситуації з педагогічними, науково-педагогічними та науково-педагогічними працівниками, оскільки як працівники освітніх/наукових установ, які є суб'єктами трудових відносин і за порушення трудової дисципліни можуть бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності.

Виникає питання, чи не буде виникати плутанина у правозастосовній практиці при віднесенні порушень академічних норм до підстави для академічної чи дисциплінарної відповідальності? Зі змісту закону чіткої відповіді на це питання дати не можна. Це може призвести до взаємозаміни понять, неправильного правозастосування та в результаті виникнення спорів.

Спробуємо внести певні роз'яснення з приводу взаємозв'язку академічної та дисциплінар-

ної відповідальності. Об'єктом дисциплінарного проступку є відносини в сфері праці врегульовані нормами трудового права. Безпосереднім об'єктом порушення трудової дисципліни можуть бути окремі елементи правил внутрішнього трудового розпорядку, які стосуються оформлення трудового договору, виконання трудових обов'язків, оцінки трудової діяльності, загальних правил поведінки, та ін. [12, с. 48-50]. Трудові обов'язки педагогічних та науково-педагогічних працівників визначені в ст. 139 КЗпП України, Правилах внутрішнього трудового розпорядку, посадових інструкціях та контракті. І варто відмітити, що у розмежуванні об'єкту проступку, що є підставою для застосування дисциплінарної та академічної відповідальності існує дуже хитка межа. Можемо припустити, що підставою для застосування академічної відповідальності на відміну від дисциплінарної відповідальності законодавець вважає порушення освітнього законодавства та принципів академічної добросовісності.

У законі чітко не визначено і самі підстави застосування академічної відповідальності, їх зміст та відповідність міри відповідальності конкретно визначеному виду порушення академічної добросовісності. Така ситуація може спровокувати суб'єктивне вирішення питання про визначення відповідного виду стягнення за порушення академічної добросовісності.

Для конкретизації положень ст. 42 Закон відсилає до локальних нормативних актів вищого навчального закладу або інших спеціальних законів. Так у ч. 9 ст. 42 Закону України «Про освіту» зазначено, що форми та види академічної відповідальності закладів освіти визначаються спеціальними законами, але у жодному Законі України ці положення не визначені.

Із запровадженням академічної відповідальності, зокрема за академічний плагіат, в освітньому середовищі почали з'являтися й інші думки про недоцільність даного виду відповідальності у правовому полі. Непоодинокі ставляться запитання чи не достатньо для забезпечення академічної добросовісності положень авторського права та відповідно застосування цивільно-правової відповідальності до порушника? У даному питанні можемо впевнено за-

явити, що плагіат як порушення авторського права і академічний плагіат не тотожні категорії, так само як і цивільно-правова та академічна відповідальність. По-перше, тому що різним є суб'єкт порушення. У цивільно-правовій відповідальності це автор тексту, що визнано плагіатом. У академічній відповідальності - це учасник освітнього процесу. По-друге, різним є механізм встановлення факту порушення. По-третє, різними є правові підстави (норми цивільного законодавства та норми освітнього законодавства) застосування відповідальності.

Висновки. Аналіз чинного законодавства у частині визначення правової природи поняття «академічна відповідальність» свідчить про складність та багатогранність його змістовно-сутнісного елемента у різноманітних видах юридичної діяльності. У правозастосовчій діяльності поняття «академічна відповідальність» повинно використовуватись по відношенню до фактичного та юридичного складу правовідносин; у науковій – правова природа поняття «академічна відповідальність» трактується як категорія, що відображає сутнісні ознаки різних правових явищ, які дозволяють зрозуміти їх місце та значення у юридичній сфері, що у свою чергу дає можливість правильно кваліфікувати суспільні відносини, що виникають, а у законотворчій – точно, зрозуміло й однозначно формулювати норми права.

Узагальнюючи положення законодавства, а також з урахуванням загальнотеоретичних засад сформулюємо визначення поняття академічної відповідальності як передбачену нормами освітнього законодавства вид юридичної відповідальності, що існує в сфері освітніх відносин, характеризується наявністю специфічного суб'єкта (учасники освітнього процесу), механізму реалізації і полягає у застосуванні негативних наслідків державного впливу за порушення академічної доброчесності.

З метою чіткого визначення місця академічної відповідальності у загальній системі юридичної відповідальності необхідно на законодавчому рівні закріпити додаткові норми забезпечувального характеру, які б регулювали як загальногалузеві підходи до розуміння значення норм, так і конкретні правила визначення змісту

юридичних категорій. Водночас, постає необхідність узгодження чинного законодавства, зокрема, Кодексу законів про працю України, Цивільного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших, у яких чітко регламентовані види та міри державного примусу за порушення відповідних норм.

Література

1. *Маслова Н. Г.* Академічна свобода й академічна відповідальність / Н. Г. Маслова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Серія Право. – Вип. 43. – Том 1. – С. 72-76.

2. *Остапенко Л. А.* Академічна відповідальність: юридична природа та нормативне закріплення // Л. А. Остапенко, С. В. Литвин / Ukraine – EU. Innovations in Education, Technology, Business and Law: collection of international scientific papers. – Chernihiv: CNUT, 2018. – 382 p.

3. *Рудик В. А.* До проблеми правового регулювання відповідальності за порушення академічної доброчесності / В. А. Рудик, О. А. Хименко // Актуальні проблеми юридичної науки та практики. – 2017. – № 1 (3). – С. 7-12.

4. *Юридичний словник – довідник* / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: Феміна, 1996. – 696 с.

5. *Общая теория права и государства: учебник* / под ред. В. В. Лазарева. – М.: Юристъ, 1996. – 472 с.

6. *Братусь С. Н.* Юридическая ответственность и законность / С. Н. Братусь. – М., 1976. – 215 с.

7. *Халфина Р. О.* Общее учение о правоотношении / Р. О. Халфина. – М.: Юрид. лит., 1974. – 352 с.

8. *Малеин Н. С.* Правонарушение: понятие, причины, ответственность / Н. С. Малеин. – М.: Юрид. лит., 1985. – 192 с.

9. *Братусь С. Н.* Спорные вопросы теории юридической ответственности / С. Н. Братусь // Сов. гос-во и право. – 1973. – № 4. – С. 27-35.

10. *Ефимова Г. З.* Анализ основных стратегий борьбы с проявлениями недобросовестности в науке и образовании / Г. З. Ефимова // Современные исследования социальных проблем. –

2013. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journal-s.org/index.php/sisp/article/viewFile/2201315/pdf_87

11. *Cavanillas S.* Cyberplagiarism in University Regulations. In R. Comas, J. Sureda (cords). «Academic cyberplagiarism» *Digithum*, 2008, 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uoc.edu/digithum/10/dt/eng/cavanillas.pdf>.

12. *Коваленко К. В.* Правове регулювання дисциплінарної відповідальності працівників органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / К. В. Коваленко. – Х., 2009. – 215 с.

References

1. *Maslova N. G.* Akademichna svoboda j akademichna vidpovidal'nist' / N. G. Maslova // *Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu.* – 2017. – Serija Pravo. – Vyp. 43. – Tom 1. – S. 72-76.

2. *Ostapenko L. A.* Akademichna vidpovidal'nist': jurydychna pryroda ta normatyvne zakriplennja // L. A. Ostapenko, S. V. Lytvyn / *Ukraine – EU. Innovations in Education, Technology, Business and Law: collection of international scientific papers.* – Chernihiv: CNUT, 2018. – 382 p.

3. *Rudyk V. A.* Do problemy pravovogo reguljuvannja vidpovidal'nosti za porushennja akademichnoi' dobrochesnosti / V. A. Rudyk, O. A. Hymenko // *Aktual'ni problemy jurydychnoi' nauky ta praktyky.* – 2017. – № 1 (3). – S. 7-12.

4. *Jurydychnyj slovnyk – dovidnyk / za red. Ju. S. Shemshuchenka.* – К.: Femina, 1996. – 696 s.

5. *Obshhaja teorija prava i gosudarstva: uchebnik / pod red. V. V. Lazareva.* – М.: Jurist', 1996. – 472 s.

6. *Bratus' S. N.* Juridicheskaja otvetstvennost' i zakonnost' / S. N. Bratus'. – М., 1976. – 215 s.

7. *Halfina P. O.* Obshhee uchenie o pravootnoshenii / R. O. Halfina. – М.: Jurid. lit., 1974. – 352 s.

8. *Malein N. S.* Pravonarushenie: ponjatie, prichiny, otvetstvennost' / N. S. Malein. – М.: Jurid. lit., 1985. – 192 s.

9. *Bratus' S. N.* Spornye voprosy teorii juridicheskoy otvetstvennosti / S. N. Bratus' // *Sov. gos-vo i pravo.* – 1973. – № 4. – S. 27-35.

10. *Efimova G. Z.* Analiz osnovnyh strategij bor'by s projavlenijami nedobrosovestnosti v nauke i obrazovanii / G. Z. Efimova // *Sovremennye issledovanija social'nyh problem.* – 2013. – № 2 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://journal-s.org/index.php/sisp/article/viewFile/2201315/pdf_87

11. *Cavanillas S.* Cyberplagiarism in University Regulations. In R. Comas, J. Sureda (cords). «Academic cyberplagiarism» *Digithum*, 2008, 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uoc.edu/digithum/10/dt/eng/cavanillas.pdf>.

12. *Kovalenko K. V.* Правове регулювання дисциплінарної відповідальності працівників органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / К. В. Коваленко. – Х., 2009. – 215 с.

DETERMINATION OF THE PLACE OF ACADEMIC RESPONSIBILITY IN THE GENERAL SYSTEM OF LEGAL RESPONSIBILITY

Chernihiv National University of Technology
Shevchenko str., 95, 14035, Chernihiv, Ukraine
E-mails: L66ostapenko@gmail.com, victoria09051981@ukr.net

Purpose: the article examines the issue of the content of academic responsibility as a way of ensuring academic virtuous of its place in the general system of legal responsibility. The article is focused on determining the concept of academic responsibility, clarifying the correlation between the state of the academic freedom and academic responsibility, substantiation of the main approaches to their regulatory consolidation and including the academic responsibility into organizational and legal mechanism of ensuring academic freedom in terms of democratic, legal statehood. **Research methods:** a set of general and special methods of scientific knowledge - terminological, logical, semantic, functional, normative, comparative legal, and system-structural. **Results:** the definition of the concept of «academic responsibility» has been formulated, the main criteria for its distinguishing from other types of legal responsibility have been identified, and directions for further development of domestic legislation in the field of regulation of academic virtuous and academic responsibility have been outlined. The choice of criteria and indicators that promote a clear understanding of academic responsibility as an independent institute of sectoral legislation is substantiated. It is proved that academic responsibility in its content and from should meet the criteria of formal certainty, uniqueness and harmonization in the system of the effective legal regulation. **Discussions:** it was proposed to make the changes in the current legislation in terms of the normative consolidation of the concept of «academic responsibility», strict regulation of the types and measures of the state coercion for the violation of the relevant norms.

Keywords: academic virtuous; academic responsibility; legal responsibility; plagiarism; disciplinary responsibility; civil liability.